

ბრიტოლ VII და „პაპის დიქტატი“

მარიამ ხოფერია*

Dictatus papae არის კათოლიკე ეკლესიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ძეგლი, რომელიც პაპ გრიგოლ VII-ს უკავშირდება. გრიგოლ VII (საერო სახელი ჰილდებრანდი¹) დაიბადა 1015 წელს სოვანაში, წმინდა რომის იმპერიაში ლარიზი ტოსკანელი მინათმოქმედების ოჯახში.² იგი 12 წლის განმავლობაში იკავებდა რომის პაპის ტახტს³ და ამ ხნის მანძილზე არაერთი რეფორმა გაატარა, რომელთა შორისაც განსაკუთრებით აღსანიშნავია რომის ეკლესიაში ცელიბატის საბოლოო დადგენა,⁴ ეკლესიის საერო ხელისუფლების განდამოუკიდებლობის განმტკიცება.⁵ პაპი აქტიურად ებრძოდა ევროპელ მონარქებსა და მთავრებს,⁶ გამორჩეულია მისი დაპირისპირება იმპერატორთან: მხოლოდ ჰაინრიჰ IV სამჯერ განკვეთა ეკლესიიდან.⁷

იმპერატორთან ხანგრძლივი დაპირისპირებისა და წმინდა რომის იმპერიის ჯარების შეტევის გამო პაპი იძულებული გახდა, დაეტოვებინა რომი და თავი სალერნოსთვის შეეფარებინა, სადაც

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი. orcid.org/0000-0002-4798-5949.

¹ O'Malley J.W., *A History of the Popes, From Peter to Present*, Rowman & Littlefield Publishers, 2010, 95.

² Cowdrey H.E.J., *Pope Gregory VII, 1073-1085*, Clarendon Press, 1998, 27.

³ Duffy E., *Saints and Sinners, A History of the Popes*, Yale University Press, 2014, 21.

⁴ Fukuyama F., *The Origins of Political Order, From Prehuman Times to the French Revolution*, London, 2012, 264.

⁵ გეგენავა დ., ეკლესია-სახელმწიფოს ურთიერთობის სამართლებრივი მოდელები და საქართველოს კონსტიტუციური შეთანხმება, თბილისი, 2018, 23.

⁶ Cheetham N., *Keepers of the Keys, A History of the Popes from St. Peter to John Paul II*, New York, 1983, 93-94.

⁷ Fukuyama F., *The Origins of Political Order, From Prehuman Times to the French Revolution*, London, 2012, 265-266.

დეენილობაში გარდაიცვალა 1085 წელს.⁸ დაკრძალულია სალერნოს საკათედრო ტაძარში, მის საფლავს კი მრავლისმთქმელი წარწერა ამშვენებს: „მიყვარდა სამართლიანობა და მძულდა უსამართლობა, ამიტომაც ვკვდები დეენილობაში“⁹. საერო მმართველებთან ხანგრძლივი ბრძოლისა და ეკლესიის რეფორმირების გამო ჰილდებრანდს უამრავი მონინალმდევე ჰყავდა, პოლიტიკურმა მტრებმა არაერთი ჭორი და ისტორია შეთხზეს მის განსაქიქებლად, რის გამოც დღეს მისი პიროვნების მიმართ ურთიერთგამომრიცხავი მოსაზრებებია.¹⁰

პაპის დიქტატი (*Dictatus papae*) პაპის რეესტრში 1075 წელს მოხვდა.¹¹ იგი აღმოჩენილია 1075 წლის 3 და 5 მარტით დათარიღებულ ორ წერილს შორის.¹² ზოგი მიიჩნევს, რომ დოკუმენტი თავად გრიგოლმა დაწერა, ზოგი ამტკიცებს, რომ დოკუმენტი გვიან პერიოდს განეკუთვნება. დოკუმენტი, რომელიც 27 პრინციპისგან შედგება, პაპის სხვა აქტებისგან განსხვავებით, კლასიკურ სტრუქტურას არ შეიცავს, ასევე არაა სათანადო წესით დამონმებული. ფაქტობრივად, თავდაპირველად დიქტატი ეკლესიის შიდა სახელმძღვანელო დოკუმენტი იყო და რომის კურიის ფარგლებს არ გასცდენია. საბოლოოდ, მისი სახელწოდების გათვალისწინებით, იგი მაინც მიიჩნევა უშუალოდ პონტიფიკოსის და არა მისი კანცელარიის მიერ შესრულებულად.

დოკუმენტი გამორჩეულია როგორც ეკლესია-სახელმწიფოს ურთიერთობების, ისე კანონიკური სამართლის თვალსაზრისით.¹³

⁸ ჯავახიშვილი მ., პაპობის ისტორია შუა საუკუნეებში, თბილისი, 2015, 57.

⁹ *Dilexi iustitiam et odivi iniquitatem propterea morior in exilio.* იხ., Pirlo P.O., *My First Book of Saints, Sons of Holy Mary Immaculate - Quality Catholic Publications*, 1997, 115.

¹⁰ Duffy E., *Saints and Sinners, A History of the Popes*, Yale University Press, 2014, 121.

¹¹ O'Malley J.W., *A History of the Popes, From Peter to Present*, Rowman & Littlefield Publishers, 2010, 99.

¹² Cowdrey H.E.J., *Pope Gregory VII, 1073-1085*, Clarendon Press, 1998, 100.

¹³ Cheetham N., *Keepers of the Keys, A History of the Popes from St. Peter to John Paul II*, New York, 1983, 94.

მარიამ ხოფერია

იგი განამტკიცებს ეკლესიის დამოუკიდებლობასა და უზენაესობას სასულიერო საკითხებში, მათ შორის, მოითხოვს ეპისკოპოსთა და წინამძღვართა გამორჩევის საკითხებში საერო ხელისუფლების ჩაურევლობას, ადგენს პაპის უცთომელობისა და პრიმატის კანონიკურსამართლებრივ პრინციპებს, ხაზს უსვამს ეკლესიის, როგორც ძალაუფლების ლეგიტიმაციის შემფასებლისა და დამადასტურებლის ფუნქციას. „პაპის დიქტატმა“ მნიშვნელოვნად განაპირობა ეკლესია-სახელმწიფოს ურთიერთობების შემდგომი განვითარების ძირითადი მიმართულებები და სერიოზული გავლენა იქონია საეკლესიო საკითხებში რომის ეკლესიისა და მისი პირველიერარქის უზენაესობისა და პრიმატის კანონიკურსამართლებრივად დამკვიდრება-განმტკიცებაში.

პაპის დიქტატი

ლათინურიდან თარგმნა მარიამ ხოფერიამ

1. რომის ეკლესია უშუალოდ ღმერთის დაარსებულია.
2. მხოლოდ რომის პონტიფიკოსს აქვს უფლება საყოველთაოდ მოიხსენიებოდეს.
3. მხოლოდ მას აქვს უფლება დანიშნოს ან გადააყენოს ეპისკოპოსები.
4. თავისი არსით, მისი ლეგატი ნებისმიერი ეპისკოპოსის ლეგატზე მაღლა დგას, თუნდაც ნაკლები წოდება ჰქონდეს; მასვე ეკუთვნის ეპისკოპოსის გადაყვანის უფლებაც.
5. პაპს უფლება აქვს გადააყენოს პირები მათ დაუსწრებლად.
6. პაპის მიერ განკვეთილებთან ერთ სახლში ყოფნა იკრძალება.
7. მხოლოდ პაპს აქვს უფლება, დროთა განმავლობაში, საჭიროებისამებრ გამოსცეს ახალი კანონები, შექმნას ახალი სამრევლოები, კანონიკური სააბატოეები და პირიქით, გაყოს მდიდარი და გააერთიანოს ღარიბი საეპისკოპოსოები.
8. მხოლოდ პაპს აქვს უფლება ატაროს საიმპერატორო ინსიგნიები.
9. ყველა მთავარი ვალდებულია ფერხთ ემთხვეოს მხოლოდ პაპს.
10. ეკლესიებში მხოლოდ მისი სახელი უნდა მოიხსენიებოდეს.

11. მისი სახელი ერთადერთია მთელ მსოფლიოში.
12. მას უფლება აქვს გადააყენოს იმპერატორები.
13. აუცილებლობის შემთვევაში, მხოლოდ მას აქვს უფლება ეპისკოპოსები [ერთი საეპისკოპოდან მეორეში] გადაიყვანოს.
14. მას უფლება აქვს, საკუთარი სურვილისამებრ, ხელი დაასხას კლირიკოს ნებისმიერ ეკლესიაში.
15. მის მიერ ხელდასხმულ პირს შეუძლია უწინამძღვროს ნებისმიერ ეკლესიას, მაგრამ არ იომოს; და ნებისმიერი სხვა ეპისკოპოსისგან უფრო მაღალ წოდებას არ უნდა დათანხმდეს.
16. მისი ბრძანების გარეშე არცერთ სინოდს შეიძლება ეწოდოს დიდი.
17. მისი ხელისუფლების/ძალმოსილების გარეშე არცერთი კაპიტული და წიგნი მიიჩნევა კანონიკურად.
18. არავის ძალუძს შეცვალოს მისი გადანყვეტილებები და მხოლოდ მასვე შეუძლია შეცვალოს ისინი.
19. არავის აქვს მისი განსჯის უფლება.
20. არავის აქვს უფლება განიკითხოს ის, ვინც აპელაციით მიმართა სამოციქულო საყდარს.
21. ყოველი ეკლესიის დიდმნიშვნელოვანი საქმეები პაპს უნდა გადაეცეს განსახილველად.
22. რომის ეკლესია არასოდეს შემცდარა და სამარადჟამოდ უცთომელი იქნება, თანახმად წმინდა წერილისა.
23. რომის პონტიფიკოსი, თუკი იგი კანონიკურად იქნა გამორჩეული, წმინდა პეტრეს დამსახურებების გათვალისწინებით, უთუოდ წმინდა გახდება, როგორც ეს დაადასტურა ეპისკოპოსმა წმინდა ენოდოუს პავიელმა; მას სხვა მრავალი წმინდა მამა ეთანხმება, რასაც ნეტარი პაპი სიმაქის დეკრეტები შეიცავს.
24. მისი ბრძანებითა და ნებით, ქვემდგომთ შეუძლიათ ბრალი დასდონ.
25. მას სინოდის მოწვევის გარეშე შეუძლია გადააყენოს ან აღადგინოს ეპისკოპოსები [თავიანთ თანამდებობაზე].
26. ვერავინ მიიჩნევა კათოლიკედ, ვისაც არ აქვს თანხმობა რომის ეკლესიასთან.

მარიამ ხოფერია

27. მას შეუძლია ქვემდგომნი შეცდომილისადმი ერთგულების ფიცისგან გაათავისუფლოს.

GREGORY VII AND “DICTATUS PAPAЕ”

Mariam Khoperia*

Pope Gregory VII was one of the most extraordinary and active popes who ever hold St. Peter’s throne. His reforms are well known. “Dictatus Papae” is a controversial document that enumerated basic principles and ideas of the Church, which determined future development of all Europe. Georgian text of the document is a translation from Latin original.

Keywords: Pope, Gregory VII, Dictatus Papae.

* Professor at Sulkhan-Saba Orbeliani University, Assistant-Professor at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University. orcid.org/0000-0002-4798-5949.